

Een slecht mens

Krijgt **Boudewijn van Houten** (1939) eindelijk erkenning? Zijn debuutroman ‘Onze hoogmoed’ beleeft een herdruk. In gesprek met een obstinaat heerschappij dat de totale waarachtigheid nastreeft. ‘De meeste Nederlandse schrijvers hebben niets te vertellen.’

Wie die Van Houten eigenlijk wel is? Ook op de HP/De Tijd-redactie hoor je die vraag wel eens. Boudewijn van Houten schrijft namelijk wel eens stukjes in dit blad. Soms stukjes over vrouwen. Niet altijd aardige stukjes. Dat hij zo van ze geprofitteerd heeft, ze heeft belazerd. Nou, Van Houten weet waarover hij spreekt! Hij heeft er honderden in de sponde gehad, hoor. En wroeging heeft hij geenszins. Wat heeft hij ervan genoten!

Wie Van Houten dan wel is? Twee werken uit zijn kleine oeuvre staan in Max Pams tophonderd van de Nederlandse literatuur uit de vorige eeuw: *Erotisch dagboek* en *Onze hoogmoed*, dat binnenkort een herdruk krijgt. On-Nederlandse werken zijn het, autobiografisch, met veel vaart geschreven, en vooral ontzettend eerlijk, want de auteur streeft de totale waarachtigheid na. Daarnaast heeft hij

nog minimaal twee andere gedenkwaardige werken op zijn naam staan: *Fout en Zoveel lol, een jaar in het studentencorps*. Het eerste is een openhartige beschrijving van het NSB-milieu waaruit hij komt. Het tweede schetst een ontluisterend beeld van het corporale wereldje. Meer nog dan dat gaat *Zoveel lol* over de drang van de hoofdpersoon tot adellijke kringen door te dringen.

Wie Boudewijn van Houten is? Een hoffelijk mens. Met zijn geprononceerde kaaklijn en grijskleurig kostuum heeft hij iets gedistingeerd. Uiteraard haalt hij met zijn grijze Saab de verslaggever op van het station in Tienen – een plaatsje tussen Luik en Brussel. In deze streek zijn de Vlamingen boertig en lomp, vertelt hij, terwijl we langs de suikerbietenplantages rijden. Ach, Van Houten heeft ook in wereldsteden als Parijs en Brussel gewoond. We komen aan in Goetsenhoven. Een eenvoudige vrijstaande woning. In de hal staan groene laarzen. Van Hou-

ten zet thee en heeft appelgebak gehaald. “Of wilt u iets hartigers?” Hoezo, een lastig heerschappij?

Niet dat hij zich schaamt voor *Onze hoogmoed* (1970), maar ja, hij is nu eenmaal een ander mens geworden, vertelt hij, wanneer hij de drukproeven nog eens door zijn handen laat glijden. “De uitgever zal het wel niet leuk vinden als ik het zeg: het is wat kinderlijk en pedant geschreven. Ach, in debuutromans zie je dat vaker: je stopt er allerlei filosofietjes in. En dan te bedenken dat ik toen juist dacht erboven te staan. Nou ja, het onbescheidene past ook wel bij het boek.”

Onze hoogmoed is het waargebeurde verhaal van een groepje vrienden in het begin van de jaren zestig. Gesjeesde studenten zijn het, die een heel eigen cultus rondom de diabolische leider Max bouwen. Immoraliteit is in hun ogen een deugd. *Live fast, die young* hun credo. Ze houden zich in leven door het plegen van ▶

► kleine diefstallen. Op een gegeven moment besluiten ze de zaken grootser aan te pakken en de PTT op te lichten. Van de opbrengst starten ze een literair tijdschrift (Tegenstroom) dat één lang-gerekte uithaal is richting de gevestigde literaire orde – Reve en Hermans uitgezonderd. De heertjes leven erop los. Maar hun hoogmoed komt voor de val. Justitie rolt de ‘bende’ op. De ik-persoon (lees: Van Houten) moet vijftien maanden brommen.

Al eerder vormde de oplichtingsaffaire de achtergrond van een roman: *De vervalsers* van Theo Kars. Inderdaad, Kars is Max – de machiavellistische leider uit *Onze hoogmoed*. Sommige critici zagen Van Houtens debuutroman dan ook als een afrekening met Kars. “Het was eerder de afrekening met een periode in mijn leven,” vertelt hij. “Van de oplichting van de PTT heb ik nooit spijt gehad. Het was geweldloos, niemand was direct de dupe. Erger vond ik dat we middenstanders bestalen, en geld leenden van vrienden, dat we nooit teruggaven. Dat misbruik van vertrouwen was heel misselijk. Het personage Max verdedigde dit door drogredeneraties: dat de slachtoffers er zelf om vroegen. *De vervalsers* is vol bewondering voor het stelletje – dat is het verschil met *Onze hoogmoed*.”

Af en toe komen er wel eens fans langs, die via Theo Kars met zijn werk in aanraking zijn gekomen. “Ik denk dat ze zijn kinderpraat niet langer konden velen. Als ze Kars hadden proberen te benaderen, werden ze buitengewoon pedant bejegend.” Eigenlijk schreeuwt de oplichtingsaffaire om een verfilming. Van Houten vertelt dat Theo van Gogh een optie op de rechten van *Onze hoogmoed* heeft genomen. Er is nooit iets mee gebeurd. Ook is ooit sprake geweest van een verfilming van *De vervalsers*. “Maar Kars kreeg natuurlijk ruzie met de cineast,” vertelt Van Houten. “Kars dacht altijd dat iedereen hem bedroog. De man is volstrekt paranoïde. Hij is destijds niet voor niets ontoerekeningsvatbaar verklaard door de rechter.”

Kars’ boeken hebben nog wel een redelijke oplage gekend. Daarentegen heeft Van Houten zich in leven moeten houden als corrector en door het schrijven van pulpboeken. Van deze broodschrijverij deed hij weer verslag in *De vlucht naar voren*. Had hij er toch nog wat aan. Ja, Van Houten is arm geweest. Hoewel dat aan de onberispelijkheid van zijn kleding nooit was af te zien. Hij is miskend, maar wie is dat niet? “Ik had beter advocaat

kunnen worden, maar schrijven was mijn passie. Ik dacht dat ik, zoals Graham Greene, mijn voorbeeld, zou kunnen leven van de pen. Maar ik wil niet de zielige schrijver uithangen.”

Veel Nederlandse auteurs kunnen er trouwens wél behoorlijk van rondkomen. “Onderschat die subsidies niet!” Horen we jaloezie in zijn stem? “Jaloers? Nou, ik vind het onrechtvaardig zolang ze zulke melige boeken schrijven. In mijn heilstaat zou er geen subsidiesysteem zijn. Ik hoopte dat Pim Fortuyn het zou hebben afgeschaft. Al die subsidieschrijvertjes maken het zoveelste boekje in een genre dat reuze in trek is: de gelaagde roman. Nooit een gewone roman. Nou, die lagen zijn me toch van een gekunsteldheid. Zuiver en alleen bedoeld voor leraren op middelbare scholen, die de lagen er dan weer uit kunnen filteren. Maar wat heeft de lezer in de trein daaraan? Niets.”

Ach, de subsidieschrijvertjes. Het is een incestueus wereldje, weet Van Houten. “Ze hebben het lekker makkelijk, want hun vriendjes kunnen dan weer fijn over hén schrijven. Helaas laten de lezers zich graag in de luren leggen. Ze vernemen dan dat er een Brilljante Grote Roman is uitgekomen, en kopen die om erbij te horen. Het is mijn noodlot geweest dat ik mij daar nooit iets aan gelegen heb laten liggen.

“Mij is altijd verweten dat ik autobiografisch schrijf. Dat vinden mijn critici maar makkelijk. Nou, het is helemaal niet makkelijk! Mensen hebben het meeste te vertellen als ze iets hebben meegemaakt. Je kunt je modellen toch niet van de maan halen? Wat ik wil, is inzicht krijgen in de psyche van de mens. Maar wat leer je nou van die fantasieverhaaltjes van die subsidieschrijvertjes? Niks!”

Nee, Van Houten heeft geen hoge pet op van de vaderlandse literatuur. “Nederlandse schrijvers hebben totaal geen ideeën. Neem Harry Mulisch, die altijd maar met de clichés van zijn tijd speelt. Een marktkoopman. Een charlatan. Een totaal oninteressante man. Herinnert u zich nog dat televisiedebat waar Hermans op Mulisch wees en zei: dit is nu een fascist, een echte. Nou, gelijk had hij! Mulisch liep altijd warm voor ondemocratische regimes. Dat gefliert met Cuba... Maar ja, Hermans ging dood, en hop, daar dook Mulisch weer op.”

Of neem een A.F.Th. van der Heijden. “Dat is beslist geen bevlogen man. Een ontzettende aansteller. Hij slaat alle beelden die hij bedenkt op in zijn computer

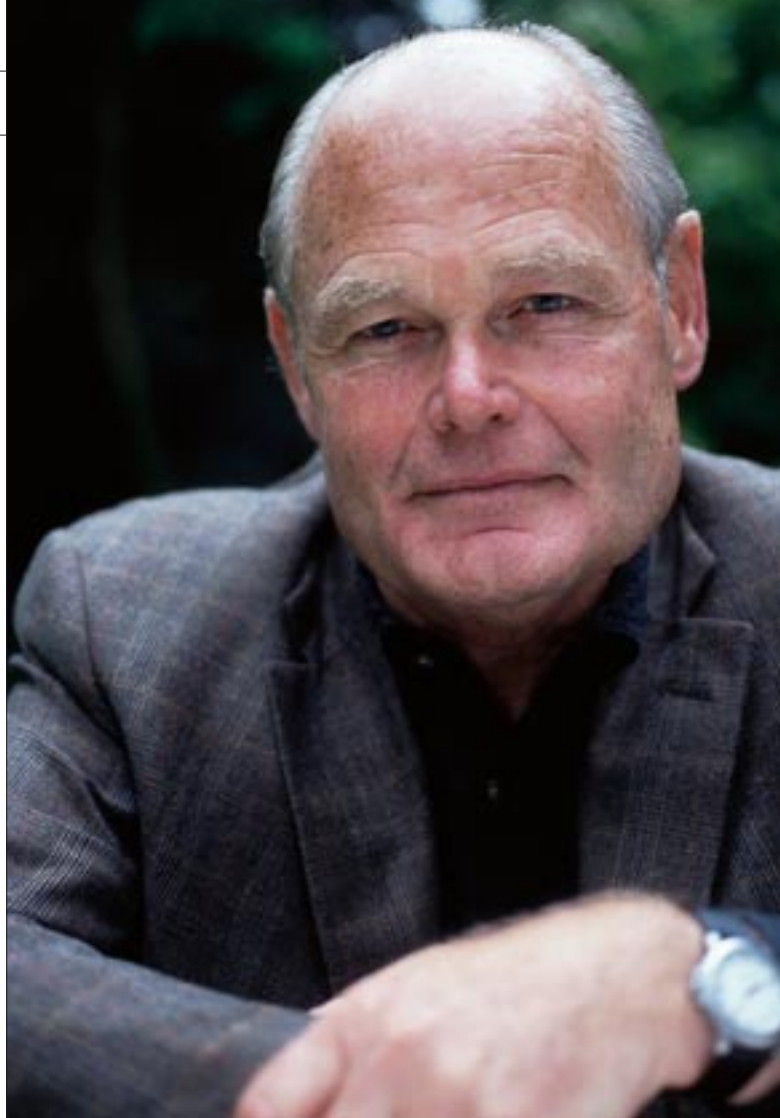
en gaat daar dan later mee goochelen. Zo krijg je knutselliteratuur. In de kern gaat het nergens over.”

Zelf is hij ook vaak bekritiseerd. Adriaan van Dis probeerde hem in zijn TV-programma als fascist af te schilderen. En Jeroen Brouwers schreef ook al akelige dingen. “Een vileine man, hoor, die Brouwers,” zegt Van Houten. “In zijn polemiek legde hij mij iets in de mond dat een romanpersonage had gezegd, en waar ik het absoluut niet mee eens was. Maar ja, u weet toch wat erachter stak? Kinnesinne. Hij zat achter een vrouw aan in België met wie ik iets heb gehad, en hij niet.” In hun opvattingen is dit soort schrijvers al even correct als in hun literatuur, betoogt Van Houten. “Brouwers stond in de jaren zeventig in café De Dolle Mol op de Grote Markt in Brussel te orenen dat de Amerikanen uit Vietnam moesten vertrekken – totaal oninteressant. Dat iemand als Ronald Giphart hem als een literaire god beschouwt, is onbegrijpelijk. Afijn, die Giphart zal dan óók wel tegen mij zijn. Doet u wat in uw thee?”

Of er schrijvers zijn die hij wel de moeite waard vindt? Van Houten moet diep nadenken. “Het eerste boek van Giphart was wel aardig, net als dat van Herman Brusselmans. Maar ze hebben weinig te zeggen. Het zijn natuurlijk weinig ontwikkelde mensen. Ach, Brusselmans schrijft af en toe wel aardige, humoristische passages, maar daarvoor moet je je eerst toch door een partij zaagsel heen worstelen. En die twee schrijven maar door. Het ware beter geweest als ze jong waren gestorven.”

Inderdaad. Op de Vlaamse literatuur heeft hij het evenmin begrepen. “Tom Lanoye, Kristien Hemmerechts... verschrikkelijk! Ik was laatst op een tentoonstelling waar die mevrouw Hemmerechts een lezing gaf. Ze heeft het twintig keer over haar kut gehad. O, o, o, wat vond ze dat stoer. Kinderlijk. Een feministe van de begintijd. Dat ze zo wordt geprezen is bespottelijk. Maar ja, wat wil je – dat mens heeft relaties. Haar pa was directeur van de Vlaamse omroep. U kunt zich vast wel een voorstelling maken van hoe zoiets werkt. Zeker hier in België.”

Ach, wat kunnen hem de Gipharten en Hemmerechtsen in deze wereld ook eigenlijk schelen? Oneindig veel interessanter vindt hij het werk van ‘waarachtige’ auteurs als Roger Vailland, Henry de Montherlant of Kingsley Amis. “Zij betekenen veel meer voor me, en helpen me te leven.” Hij bezit een kleine bibliotheek

‘Wat ik wil, is inzicht krijgen in de psyche van de mens. Maar wat leer je nou van die fantasieverhaaltjes van die subsidieschrijvertjes? Niks!’

met boeken over schilders, waarvan slechts de helft in Goetsenhoven staat. De andere helft staat wegens plaatsgebrek bij zijn vriendin in Gent.

Naast de Boudewijn van Houten van de brouilles en de boutades is er namelijk nóg een Boudewijn van Houten. Een erudit die even gemakkelijk over de schilderes Rachel Baes schrijft als dat hij over zijn bewondering voor de Roemeense filosoof Cioran praat. Een liefhebber die gepassioneerd door een klein museum in Palermo loopt, waar ergens achter een schot nog de conservator zit, waar de aankoop van de catalogus grote boekhoudkundige moeilijkheden veroorzaakt maar waar je wel zomaar een beroemde Von Stuck tegenkomt. “Maar ik loop er niet constant mee te koop, zoals enkele minder ontwikkelde collega’s van mij.”

Nee, nu we ernaar vragen, het tomeloze geuek en gerokkejaag is verleden tijd. Hij leeft een braaf leven. Dat van een oude man. “Maar gedachten zijn ook avonturen.” Zeker in het geval van Van Houten. Politiek incorrect tot op het bot. Daarom had hij ook zo’n lol aan de opmars van Fortuyn. “Ik hield niet van de nouveau-riche-stijl van de man. Maar dat was ondergeschikt. Het ging om zijn politieke ideeën. Die mochten gehoord worden! Ik was erg onder de indruk van zijn moord, alleen al omdat ook ik nogal ben uitgescholden. Ik genoot van de afkeer die hij opriep bij het establishment. Zijn vijanden waren de mijne!” Dat Fortuyn door een veganist en dierenbeschermmer om zeep werd gebracht, verbaasde hem niets. “Elke tijd kent een beweging die onderdak biedt aan mensen met een

fascistische instelling. In de jaren zeventig was dat de RAF, nu is dat de milieubeweging.”

In het gehucht waar hij woont, kan hij drie Nederlandse zenders ontvangen. Daarnaast leest hij NRC Handelsblad. Elke dag kijkt hij naar het nieuws op de Vlaamse televisie. Wat een politieke correctheid! “Als je ziet hoe die omroep pro Palestina is... Laatst werd bekend dat de Palestijnen een paar verraders in eigen kring ondersteboven hadden opgehangen. Daar wordt dan een klein berichtje aan gewijd. Maar als de Israëli’s iets doen, roepen dezelfde journalisten zo’n beetje eigenhandig de Veiligheidsraad bijeen. Ik begrijp heel wel dat de joden de Palestijnen op een afstand willen houden – dat is me toch een primitief volkje! Maar ja, dat mag je niet zeggen, want de communis opinio is: we zijn allen gelijk. Maar sorry, er zijn toch gewoon verschillen? Papoea’s zijn toch gewoon primitiever dan wij westerlingen? Er zal best ooit een Papoea zijn gepromoveerd op Harvard, maar meer dan één is het er vast niet geweest. Nu ja, er zijn ook blanke wilden, veel zelfs. Ik hou niet van wilden, of liever: ik vind niet dat die de dienst moeten uitmaken.”

Tja, die ongefilterde eerlijkheid van hem. Dat tegendraadse. “Anders zou ik mezelf karakterloos vinden,” legt hij uit. W.F. Hermans had een plakkaat boven zijn bureau hangen met de tekst: men schrijft of men heeft vrienden. Een spreuk die Van Houten op het lijf is geschreven. Na *Onze hoogmoed* raakte hij gebrouilleerd met zijn vroegere vriendjes. Ze stelden het niet zo op prijs als een stel lakeien te worden afgeschilderd. Na *Zoveel lol* verbraken zijn voormalige corpsgenoten, op één na, het contact. En zijn familie was zacht gezegd niet gecharmeerd van *Fout*, waarvan de openingszin luidt: “Ik heb me jaren verheugd op de dag dat mijn moeder zou sterven.”

Maar Van Houten wentelt zich niet in zelfbeklag. “Ik geloof niet, zoals Geerten Meijnsing, dat een auteur een halfgod is, die het recht heeft maar alles te doen. Kijk, ik dóe het, ik kan het niet laten, maar als mensen die zich in mijn romanpersonages herkennen mij de kop in willen slaan, is dat volkomen terecht!” U begrijpt: met zijn vroegere schrijfbroeder Meijnsing is hij ook al gebrouilleerd geraakt. Als hij verneemt dat Meijnsing ziek, zwak en misselijk door Sicilië strompelt, zegt hij: “Past u toch op voor die man! Geloof u werkelijk dat hij ziek is? Hij zal wel ergens hebben gelezen dat het ►

- bij een Groot Kunstenaar hoort om een levensbedreigende ziekte onder de leden te hebben. De man is een theatermaker, een komediant! Dood in Syracuse. Meijsing imiteert altijd schrijvers: eerst Joyce, daarna Proust, daarna D'Annunzio, daarna Gissing. Ik vind dat een auteur juist het hoogstpersoonlijke van zichzelf naar boven moet halen.”

Nou ja, Van Houten is natuurlijk ook een slecht mens. “Kent u iemand die dat niet is? Kent u iemand die echt iets voor anderen overheeft, zonder eigenbelang? Het lijkt wel of dat niet de bedoeling is geweest van God. Ja, iedereen doet zich graag zo voor. Ook in de literatuur. Auteurs zijn allemaal buitengewoon edele, nobele figuren. Ik zou willen dat men eens schreef: ‘Ik ben een klootzak.’ Rousseau deed dat in *Les confessions*. Maar meestal verhuult men, verdedigt men zichzelf.”

Toch is Van Houten wel veranderd. “Vroeger probeerde ik mijn geweten te laten zwijgen, de laatste jaren probeer ik het meer te laten spreken.” Heeft iemand van dat ethisch reveil al de vruchten geplukt? De dames bijvoorbeeld? “Nee, die hebben er weinig aan gehad,” glimlacht hij. “Weet u: vrouwen houden van slechte mannen. Het zit je absoluut niet in de weg als je slecht bent. Als het bij een vrouw snor zit, is *the sky the limit*. Al ga je bij de maffia. Ik heb er volop van geprofiteerd. Maar ik ben niet de enige, hoor.”

Omzien in spijt doet hij niet. Op één uitzondering na. “Ik ben veel met mijn moeder bezig. Ze is zeven jaar geleden gestorven. Iedere dag denk ik nog aan haar. Het kon niet anders lopen dan het liep, maar het zit me dwars dat ik haar zo’n verdriet heb gedaan met het boek over mijn vader en haar. Ik herken nu zoveel karaktertrekken van haar – het neurotische, het pathologische, het gevoelige – in mijzelf.”

Ja zeker. Ondanks het gif dat hij spuwt, is Van Houten een gevoelig mens. Overgevoelig zelfs. Maar dat pleit hem niet vrij. Integendeel. “Overgevoelige mensen zijn de grootste klootzakken die er zijn. Mensen die beweren dat Hitler ongevoelig was, zitten er faliekant naast. Wás hij maar ongevoelig geweest, dan hadden die zes miljoen joden nog geleefd. Nee, gevoelige mensen – dáár moet je voor oppassen.” |